

Carlo Roberto Maria Redaelli

SVETEL OBLAK

Pastirsko pismo 2020-2021

izdala Voce Isontina

*“Gospod pa je hodil pred njimi
podnevi v oblačnem stebru,
da jih je vodil po poti,
in ponoči v ognjenem stebru,
da jim je svetil
in so lahko hodili podnevi in ponoči”*

(2Mz 13,21)

PASTIRSKO PISMO V ČASU NEGOTOVOSTI

1. V začetku meseca marca smo postali žrtve nepredvidene pandemije: nepričakovano smo morali ostati zaprti v svojih domovih, preplašeni in brez moči. Upali smo, da je slogan, ki smo ga slišali tiste dni – “vse bo šlo dobro” – resničen, a smo se ušteli, ko smo mislili, da se bo o Veliki noči, meseca junija, poleti, septembra... vse končalo in se bomo vrnili v prejšnje, “normalno” življenje. Komaj med koncem meseca maja in začetkom junija, smo lahko zapustili stanje omejenosti ali lockdown-a; ne tako, da bi zopet začeli tam, kjer smo prej zaključili, pač pa je bil to začetek negotovega obdobja, za katerega je značilno neizogibno sobivanje z virusom in obenem nepoznanje njegovega trajanja.

Tudi krščansko skupnost, kakor vso družbo, so presenetili in zbegali dogodki; bila je nepripravljena, morala je ustaviti vsako delovanje in vse dejavnosti, vključno z evharistijo; ob koncu lockdown-a se je težavno vrnila na običajno pot, a z veliko mero negotovosti in nevednosti.

2. Je smiselno napisati pastirsko pismo v takih okoliščinah? Vprašanje sem postavil sebi in svojim najožjim sodelavcem. Menim, da je pritrdilni odgovor pravi. Zavedam se, da to pastirsko pismo ne bo rešilo ne sveta ne krajevne Cerkve...,

Nepričakovano
stanje

Je pastirsko
pismo nujno in
primerno?

a se mi zdi koristno, da ponudim škofijskemu občestvu nekaj iztočnic, ki jih delno že delimo, delno pa še bomo, da bi lažje razločevali stanje duha; zraven pa še nekaj napotkov za pot skozi pastoralno leto 2020-2021, ki bo letos tako različno od prejšnjih. Ne bom iskal izvirnosti in edinstvenosti: znotraj Cerkve in družbe smo danes priča množitvi besedil, razmišljanj, dokumentov, video-posnetkov i.t.d., ki želijo ponuditi ključ za interpretacijo tega, kar doživljamo, obenem pa nekaj napotkov za prihodnost. Vse je lahko koristno, toda naša Cerkev, sicer majhna, ima svojo izvirnost in svojo pot: škofova dolžnost je, da ju, s pomočjo in podporo mnogih, odkrije in predlaga.

Nemoč teh,
ki imajo
vodstveno
službo

3. Še o škofovih nalogah: naj vam iskreno zaupam, kako so se me te dni dotaknile besede preroka Jeremija: "Tudi prerok in duhovnik se potikata po ulicah in ne vesta, kaj storiti" (Jer 14,18). Zdelo se mi je, da so namenjene prav meni, posebno v prvih mesecih te nelahke preizkušnje. Menim, da so bili zbeganost, težko razumevanje dogodkov in iskanje primerne rešitve skupni imenovalec vseh, ki imajo v Cerkvi in v družbi vodstveno službo - v določeni meri je sedaj enako - a Sveti Duh spremlja naše življenje in našo pot: če se obrnemo nanj v zaupni molitvi, nam bo vedno blizu, v kakršnem koli položaju bomo. Vsi, ki imajo odgovornost v Cerkvi, lahko vedno računajo na molitveno podporo, pričevanje, razmi-

šljanje, prisotnost in delovanje Božjega ljudstva. Škof ni osamljen v svoji posebni vlogi: vključen je v škofovski zbor in deli svoje odgovornosti s papežem (vsi vemo, kako so bile in so še vedno temeljnega pomena besede, še bolj pa dejanja, papeža Frančiška v tem času) in z drugimi škofi, posebno s soslednjimi. Nekaj podobnega velja tudi za župnike in splošno za vse duhovnike, ki so del istega škofijskega duhovniškega zbora, pa tudi za druge, ki imajo v Cerkvi posebne odgovornosti in službe ter jih delijo z drugimi. Cerkev je po svoji naravi občestvena in jo označuje sinodalnost.

4. Torej: tudi letos izročam pastirsko pismo Božji Cerkvi, ki je v Gorici. Zdi se mi primerno, da najprej pojasnim tole: čeprav so ga v njegovem nastajanju brale različne osebe, je prvi del, posvečen razumevanju sedanjega stanja v luči Božje besede, predvsem izraz mojega, osebnega razmišljanja in čutenja; v drugem delu pa so napotki pretežno sad skupnega delovanja in nasvetov vseh, ki imajo odgovorne vloge v škofijski pastoralni.

Odgovornost
pastirskega
pisma

PUŠČAVA, IZGNANSTVO IN VRNITEV IZ IZGNANSTVA: RAZUMETI NAŠ ČAS V LUČI BOŽJE BESEDE

5. Obstajajo različne oblike za spoznavanje in umevanje odnosa med Božjo besedo in življenjem. Včasih lahko začnemo z Božjo besedo, npr. tisto, ki jo ponuja dnevno bogoslužje (morda samo kratek stavek, natisnjen na lističu Koledarja Božje besede); včasih lahko vzamemo za izhodišče samo življenje, tako da iščemo, kaj nam lahko pomaga v Pismih, da damo svojemu življenju pravo interpretacijo. Omenjeno iskanje je navadno prej intuitivno kot pa sistematično: izvira iz spoznavanja in domačnosti s Svetim pismom ter, seveda, iz poslušnosti Svetemu Duhu v naših srcih. Včasih lahko najdemo stavek ali morda izkušnjo določene osebe ali celotega Božjega ljudstva, ki nam osvetli naše današnje stanje.

V teh mesecih doživljamo nekaj, kar zadeva vse nas, ki smo sestavni del bodisi družbe bodisi Cerkve. Zato se mi je zdelo samoumevno, da vzamem v poštev bolj doživetje Božjega ljudstva kot pa opis ali izkušnjo posameznika. Intuicija me vodi do treh izkušenj, ki so podobne našemu doživetju v preteklih dneh in še sedaj: puščava, izgnanstvo in vrnitev.

Trojna intuicija

6. Vsaka izkušnja, če je resnična in ne načrtna, je edinstvena in neponovljiva. Taka je tudi ta, ki jo doživljamo sedaj. Na tej podlagi ne smemo vzeti katerega koli dogodka iz Svetega pisma in ga neposredno priličiti sebi, če ga prej ne primerno uokvirimo. Bilo bi nespoštljivo do sebe, še bolj pa do tistih, ki so doživeli izkušnjo v svojem času: resnični možje in žene, ne gledališki igralci. Prepričan sem pa, da nam bo v veliko pomoč iskanje podobnosti tem osebam, spoznavanje sličnosti med našo in njihovo življensko izkušnjo ter ugotavljanje, kako je Bog deloval v njih: razumeli bomo tudi, kako deluje v nas. Kar nam Božja beseda predstavlja, bomo morali brati v luči simbolologije in ne dobesednega umevanja. Tudi sam se bom držal tega pravila med pisanjem naslednjih poglavij.

1. Puščava: čas preizkušnje

7. Zdi se mi, da je potovanje Božjega ljudstva skozi puščavo, po izhodu iz Egipta, doživetje, ki nam pomaga pojasniti najhujše in najtežje mesece pandemije, ko smo bili popolnoma omejeni, ko so nas prevzeli strah, skrbi, negotovosti, kriza, vprašanja, težave, kakor da bili tudi mi sami v puščavi; vendar izkušnja Hebrejcev in naša se razlikujeta. Potovanje Božjega ljudstva po puščavi je bilo namreč osrednji dogodek izhoda iz Egipta, dogodek – namreč izhod – osvoboditve iz su-

ženjstva in potovanja v smer obljubljenе dežele. Nasprotno, mi nismo bili osvobojeni, pač pa nas je pandemija šele zasušnjila; upali smo, da nam ne bo treba proti novi “obljubljeni deželi”, a da se bomo čimprej vrnili, brž ko bo to možno, v tisto obljubljeno deželo – čeprav nepopolno – iz kate-re nas je izgnala pandemija; v obljubljeno deželo, ki ji pravimo “normalnost”.

Na poti skozi puščavo pa je izraelsko ljudstvo po-stopoma pozabilo, da je izšlo iz stanja suženjstva in celo popolnoma, ali vsaj delno, izgubilo upa-nje na prihod v obljubljeno deželo. Prav zato, a ne brez razlik, je njegovo potovanje po puščavi zelo podobno našemu doživljanju v času omeji-tev.

8. Puščava je bila najprej čas preizkušnje: za ljud-stvo, a tudi za Gospoda, ker se je namreč zdelo, da ni sposoben osvoboditi teh, ki jih je poklical iz Egipta. Zapis v 17. poglavju druge Mojzesove knjige je pomenljiv: “Zato so se prepirali z Moj-zesom; rekli so: »Dajte nam vode, da bomo pili!« Mojzes jim je rekel: »Kaj se prepirate z menoj? Zakaj preizkušate Gospoda?« Ljudstvo je bilo tam žejno in tako je godrnjalo zoper Mojzesa: »Zakaj si nas izpeljal iz Egipta, da z žejo pomoriš nas, naše otroke in našo živino?« In Mojzes je vpil h Gospodu ter rekel: »Kaj naj storim s tem ljud-stvom? Še malo in kamnali me bodo.« Gospod je rekel Mojzesu: »Pojdi pred ljudstvom in vzemi s seboj nekaj Izraelovih starešin! Tudi palico, s ka-

Bog na
preizkušnji

tero si udaril Nil, vzemi v roko in pojdi! Glej, stal bom pred teboj tam na skali na Horebu. Udari po skali in iz nje bo pritekla voda, da bo ljudstvo moglo piti!« Mojzes je storil tako pred očmi Izraelovih starešin. In dal je temu kraju ime Masa in Meríba, ker so se Izraelovi sinovi prepirali in preizkušali Gospoda ter rekli: »Ali je Gospod med nami ali ne?« (2Mz 17,2-7).

Bistvo vprašanja je prav to: "Ali je Gospod med nami ali ne?". Isto vprašanje smo postavili v središče pozornosti tudi v času pandemije: Zakaj jo je Gospod dovolil in ne vpliva nanjo, da bi bili rešeni? Eno vprašanje pa kar bruha iz sebe vsa naslednja: Zakaj naravne katastrofe? Zakaj trpljenje? Zakaj bolezni? Zakaj trpijo otroci? Zakaj smrt? Naša pogosta vprašanja in natančne zahteve postavljajo Boga na preizkušnjo. Ali je med nami ali ga ni?

To so stvarna, avtentična vprašanja, ker izhajajo iz boleče in še kako resnične izkušnje. Tudi tisti, ki živijo na ozemljih, kjer je pandemija zahtevala manj žrtev - kakor na primer mi - so vsak dan poslušali po televiziji naštevaje umrlih, bolnikov na oddelkih za intenzivno nego, bolnih v bolnišnicah, okuženih; z globokim sočustvovanjem in usmiljenjem so in smo gledali neskončno vrsto krst, položenih na tla cerkve, ter verigo tovornjakov, ki so odvažali krste daleč od rojstega kraja pokojnih. Ni bi bilo mogoče, da bi si ne bi postavili določenih vprašanj o vzroku in smislu vsega tega. Poleg tega, verni nismo mogli mimo sooče-

nja med lastno vero in izkušnjo tistih dni; včasih smo padli v resne dvome.

9. Ne samo Gospod, tudi mi, Božje ljudstvo, smo bili na preizkušnji, kakor ljudstvo v puščavi. Ljudstvo, ki je izkusilo lakoto, žejo, izgubo smisla življenja in je doseglo celo tako stopnjo, da je objokovalo čas egiptovskega suženjstva (prim. 4Mz 11,1-6) ter si naredilo boga, kot na primer zlato tele, da bi bil tam, med ljudstvom, ne pa oddaljen in skrivnosten Gospod (prim. 2Mz 32,1-6). Tudi v času *lockdown-a* so nekateri prav gotovo iskali “malika”, h kateremu bi se zatekli - tudi verni.

Ljudstvo na preizkušnji

10. In vendar je bil Gospod izhoda sredi ljudstva v puščavi in mu velikokrat priskočil na pomoč; seveda, ne tako, kakor je pričakovalo ljudstvo, a na svojsten način, na primer v obliki mane. Ta hrana je imela posebne značilnosti: dana je bila vsak dan in samo za tisti dan (razen, če je bila naslednji dan nedelja). Morali so je nabrati le toliko, kolikor je zadostovalo (prim 2Mz 16). Iz omenjenega lahko razberemo, da nam Gospod redno priskrbi vsakdanji kruh, za katerega prosimo v molitvi Oče naš, a ni nujno, da usliši naše želje v naših potrebah enkrat za vselej - kakor bi radi sami. “Dovolj je dnevu njegova lastna teža” (Mt 6,34), je zatrdil Jezus in sicer zato, da bi občutili vsak dan delovanje Božje previdnosti nebeškega Očeta, ki hrani ptice neba in oblači lilije na polju ter dobro ve, kaj potrebujemo njegovi otroci

Gospodov odgovor: mana

(prim. Mt 6,25-34). Kar je zatrdil Jezus, torej, ni priložnostni izgovor, češ: vzemi ta dan in njegova bremena ter jih prenašaj potrpežljivo. Vsakemu dnevu zadostuje lastno breme, ker ima vsak dan tudi svojo milost, vsak svojo previdnost.

V času negotovosti, v katerem še vedno živimo, je važno, da gojimo tako upanje in je važno, da ga obnavljamo dan za dnem, ne da bi pričakovali tiste dokončne izpolnitve, ki si jo želimo: "danes" nebeški Oče skrbi za nas in bo skrbel tudi jutri, ko bo nov danes. Ne pozabimo pa, da je Očev večji dar Sin, ne mana, kakor trdi tudi Jezus v evangeliju po Janezu, ko namiguje na izkušnjo v puščavi: »Resnično, resnično, povem vam: Ni vam Mojzes dal kruha iz nebes, ampak moj Oče vam daje resnični kruh iz nebes. Božji kruh je namreč tisti, ki prihaja iz nebes in daje svetu življenje.« (Jn 6, 32-33)

Oblačni in
ognjeni steber
ter shodni šotor

11. Na poti skozi puščavo Gospod ne zagotavlja samo vode in hrane, pač pa spremlja ljudstvo osebno, kar simbolično predstavljata oblačni in ognjeni steber: "Gospod pa je hodil pred njimi podnevi v oblačnem stebru, da jih je vodil po poti, in ponoči v ognjenem stebru, da jim je svetil in so lahko hodili podnevi in ponoči. Oblačni steber se podnevi ni umaknil izpred ljudstva in ognjeni steber ne ponoči" (2Mz 13, 21-22; prim. 2Mz 40,34-38). Druga oblika prisotnosti je bil shodni šotor, kjer je "Gospod govoril z Mojzesom iz obličja v obličje, kakor govori človek s

svojim prijateljem” (2Mz, 33,11). Ne trden in varen tempelj, a začasni šotor, ki je izražal, da se je tudi Bog prilagodil potovanju ljudstva po puščavi. Ni slučajno, da si Janez, v svojem prologu, privzame prav podobo šotora, ko dobesedno zavrda, da “je beseda meso postala in postavila svoj šotor med nami” (Jn 1,14). Jezus, učlovečena Beseda, nas spremlja na zemeljskem potovanju, kjer stalno doživljamo svoje šibkosti (nimamo tu stalnega bivališča, a samo šotor...) in nas nikoli ne zapusti, pa naj se pripeti karkoli.

12. Kje je smisel preizkušnje, ki jo je doživelo ljudstvo eksodusa v puščavi? Odlomek iz Mojze-sovega govora v Peti Mojzesovi knjigi nam razloži: “Spominjaj se vse poti, po kateri te je Gospod, tvoj Bog, teh štirideset let vodil po puščavi, da bi te ponižal in preizkusil in tako spoznal, kaj je v tvojem srcu, ali boš izpolnjeval njegove zapovedi ali ne. Poniževal te je in te stradal, pa te hranil z mano, ki je nisi poznal in je niso poznali tvoji očetje; pokazati ti je hotel, da človek ne živi samo od kruha, kajti človek živi od vsega, kar prihaja iz Gospodovih ust. V teh štiridesetih letih tvoj plašč ni razpadel na tebi in noga ti ni otekla. Spoznaj v svojem srcu, da te Gospod, tvoj Bog, vzgaja, kakor mož vzgaja svojega sina!” (2Mz 8,2-5).

“Spoznal, kaj je v tvojem srcu”: preizkušnja povzroči spoznanje samega sebe, izvleče na površje naše šibkosti; ne želi nas potreti, pač pa, da bi se vendarle zanašali na Gospoda, na Njega, ki nam

Zakaj
preizkušnja

ne zavrača podpore in nas vzgaja v spoznavanju njegovega bitja, njega samega in njegove ljubezni. Mojzes nadaljuje govor in opozori ljudstvo na skušnjava, da bi po končanem času preizkušnje pozabilo Gospoda: “Varuj se, da ne pozabiš Gospoda, svojega Boga, da ne bi izpolnjeval njegovih zapovedi, odlokov in zakonov, ki ti jih danes zapovedujem! Ko boš jedel do sitega, zidal lepe hiše in v njih prebival, ko se ti bo množilo govedo in drobnica, množilo srebro in zlato in vse tvoje imetje, glej, da se tvoje srce ne prevzame in ne pozabiš Gospoda, svojega Boga, ki te je izpeljal iz egiptovske dežele, iz hiše sužnosti, ki te je vodil po veliki in strašni puščavi, kjer so strupene kače, škorpijoni in suhi kraji, kjer ni vode; ki ti je točil vodo iz kremenaste skale; ki te je v puščavi hranil z mano, ki je tvoji očetje niso poznali. Tako te je poniževal in preizkušal, da bi ti potem izkazoval dobrote” (5Mz, 8,11-16). Ko nam bo Gospod podelil, da bomo prestali preizkušnjo pandemije in nam bo podaril čas normalnega in bolj umirjenega bivanja, gorje nam, če bomo pozabili Nanj in kako nam je stal ob strani v teh težkih mesecih.

2. **Pregnanstvo: izkušnja izgube**

13. Druga močna izkušnja, ki jo je doživelo izraelsko ljudstvo, je bilo uničenje Jeruzalema in, po njem, izgnanstvo v Babilon ter konec Judovskega kraljestva. Poleg izkušnje puščave nam tudi ta dogodek pomaga razumeti čas nepričakovanega izbruha pandemije in mesece omejitve.

Kralj Nebukdnezar je prvič oblegal in zasedel Jeruzalem leta 597 pr. Kr. Druga knjiga kraljev v 24. poglavju zatrjuje, da je po tem dejanju Nabukdnezar »odpeljal v izgnanstvo ves Jeruzalem, vse višje uradnike in vse bojvnike, deset tisoč izgnancev, tudi vse kovače in ključavničarje; nič drugega ni ostalo razen revščine podeželskega ljudstva. Jojahína je odpeljal v izgnanstvo v Babilon; tudi kraljevo mater, kraljeve žene, njegove dvorjane in veljake v deželi je odpeljal iz Jeruzalema v izgnanstvo v Babilon. Tudi vse krepke moške, sedem tisoč, kovače in ključavničarje, tisoč, vse junake, ki so bili zmožni za vojno, je babilonski kralj odpeljal v izgnanstvo v Babilon» (2Kr 24, 14-16). Drugo pregnanstvo, po uničenju Jeruzalema, je iz leta 587-586 pr. Kr. Tudi takrat je napadel Nebukdnezar z Babilonci, zaradi nekega upora: «Preostali del ljudstva, ki je ostal v mestu, in prebežnike, ki so prestopili k babilonskemu kralju, in preostalo množico je poveljnik telesne straže Nebuzaradán odpeljal v izgnanstvo. Nekaj najrevnejših v deželi pa je poveljnik telesne straže pustil kot vinogradnike in poljedelce» (2Kr 25, 11-12).

Uničenje
Jeruzalema in
pregnanstvo

14. Sami lahko začutimo, kako je bilo boleče, tudi z vidika vere, za izraelsko ljudstvo uničenje Jeruzalema in posebno njegovega templja; to omenjajo mnogi preroki in psalmi v svojih vrsticah. Popolna izguba tega, kar je bilo hrbtenica Božjega ljudstva: zemlja in na njej tempelj. Žalovanje nad temi dogodki so morali preboleti v težkem stanju in v povsem novem položaju izgnanstva. Skušali so ga reševati na različne načine, kakor nam priča Sveto pismo. Nekateri so utopistično mislili, da bo trajalo kratek čas; drugi, kakor npr. prerok Jeremija v pismu prvim izgnancem, so vabili k stvarni oceni položaja: ne »prekiniti« življenjskih dejavnosti v pričakovanju takojšnjega povratka, pač pa raje živeti v polnosti dano stanje v trdnem upanju na povratek: *»Tako govori Gospod nad vojskami, Izraelov Bog, vsem izgnancem, ki sem jih dal odpeljati iz Jeruzalema v Babilon: Zidajte hiše in prebivajte v njih, zasajajte vrtove in uživajte njihov sad. Ženite se in rodite sinove in hčere, oženite sinove in pomnožite hčere, da bodo rodile sinove in hčere, da se boste tam množili in ne manjšali. Skrbite za blaginjo mesta, kamor sem vas izgnal, in molite zanj h Gospodu; njegova blaginja je namreč vaša blaginja. Kajti tako govori Gospod, Izraelov Bog: Naj vas ne varajo vaši preroki, ki so med vami, in vaši vedeževalci. Ne poslušajte njihovih sanj, ki jih sanjajo. Saj je laž, kar vam prerokujejo v mojem imenu; nisem jih poslal, govori Gospod. Tako govori Gospod: Šele ko se Babilonu dopolni sedemdeset let, vas obiščem in izpolnim nad vami*

svojo obljubo, da vas pripeljem nazaj v ta kraj. Vem za načrte, ki jih imam z vami, govori Gospod: načrte blaginje in ne nesreče, da vam dam prihodnost in upanje. Klicali me boste in prihajali molit k meni in vas bom uslišal. Iskali me boste in me boste našli. Ko me boste iskali z vsem srcem, se vam bom dal najti, govori Gospod. Obrnil bom vašo usodo in vas bom zbral iz vseh narodov in iz vseh krajev, kamor sem vas izgnal, govori Gospod. Pripeljal vas bom nazaj v kraj, od koder sem vas odpeljal v izgnanstvo” (Jer 29, 4-14).

15. Pandemija ni pokončala naše družbe, toda, kakor smo večkrat slišali v teh mesecih, “nič ne bo več kot prej”. Samo v prihodnosti bomo lahko ugotovili, kaj je izgubljeno za vedno, kaj bo ostalo in kaj bo novo. Vsekakor lahko obdobje lockdown-a primerjamo času izgnanstva. V določeni meri smo prestali tudi mi enake težave in negotovosti. Nenadna prekinitev vsega je bila prava travma in z njo posledice pandemije: visoko število bolnih in mrtvih ter želja in iluzija, da se bo vse hitro končalo. Tudi mi smo se vendarle trudili, da bi živeli kolikor mogoče normalno v nastalem položaju. Podobno so doživljale krščanske skupnosti, ki so morale prekiniti veliko običajnih dejavnosti in zaupljivo čakale, da bo vse minilo čimprej; skušale so odgovoriti dejavno na nastali položaj in ohraniti živo, kar je bistveno: molitev, poslušanje Božje besede, Gospodovo bližino, čeprav brez zakramentov, medosebne odnose, katehezo, pozornost do ubogih itd.

Naše
“pregnanstvo”

Nismo se mogli izogniti niti napetostim ali vsaj različnim pogledom na dogajanje. Nekateri so posploševali in ekstremizirali svoj pogled na stanje (ki sicer ni bilo tako drastično) ter hoteli čimbolj ohraniti prejšnje, običajno življenje v skupnostih, posebno glede zakramentov: zaradi tega so zavračali določene zdravstvene ukrepe. Drugi pa so razumeli prekinitev dejavnosti kot pričakovano priložnost za novo obliko krščanskega občestva, ki mora temeljiti zlasti na tem, kar je bistveno in »duhovno bogoslužje«.

Kar se nam je pripetilo in kako smo to doživeli, bo moralo postati predmet našega razmišljanja. Upamo, da je v času omejitev vsekakor dozorela želja, tako v skupnosti kot v posamezniku, po »iskanju Gospoda z vsem srcem«, kakor trdi prerok Jeremija, ter spoznanje, kaj je v življenju pomembno.

Besede
upanja

16. Skupaj z žalovanjem in veliko bolečino (dovolj je, da preberemo Knjigo žalostink) nam v Svetem pismu čas izgnanstva ponuja besede velikega upanja v besedilih prerokov in psalmov. Za primer lahko vzamemo dva citata, Ezekijelovega in Izaijevega. Ezekijel je pripadal duhovniški družini in je bil poslan v izgnanstvo s prvo skupino pregnanih: njegove besede dokazujejo, da se preroštvo ne neha niti v tuji deželi. Tu omenjena izjava želi odgovoriti na vzvišeni pogled in določeno mero nasprotovanja, ki so ju izkazovali izgnancem tisti jeruzalemski prebivalci, ki so med

prvim izgonom ostali v mestu ter so napačno mislili, da so na varnem in v miru: »Zgodila se mi je Gospodova beseda, rekoč: "Sin človekov, o tvojih bratih, rojakih, o tvojih sorodnikih in o vsej Izraelovi hiši, o vseh teh pravijo jeruzalemski prebivalci: Ostanite daleč od Gospoda, dežela je dana nam v posest. Zato reci: Tako govori Gospod Bog: Res sem jih pregnal daleč med narode in jih razkropil po deželah, a vsaj v malem sem jim bil svetišče v deželah, kamor so prišli. Zato reci: Tako govori Gospod Bog: Zbral vas bom izmed ljudstev in vas združil iz dežel, kamor ste se razkropili, in vam bom dal Izraelovo deželo. Ko bodo prišli tja, bodo odstranili iz nje vse njene ostudnosti in vse gnusobe. Dal jim bom eno srce in novega duha bom položil v njihovo notranjost. Odstranil bom kamnito srce iz njihovega telesa in jim dal meseno srce, da se bodo ravnali po mojih zakonih, se držali mojih odlokov in jih izpolnjevali. Moje ljudstvo bodo in jaz bom njihov Bog. Tistim pa, katerih srce teka za ostudnostmi in gnusobami, bom njihovo ravnanje spravil na njihovo glavo", govori Gospod Bog» (Ez 11, 14-21). Čudovita je Gospodova obljuba tem, ki so ostali brez templja: »Vsaj v malem sem jim bil svetišče«. Gospod ne zapusti teh, ki so v izgnanstvu, nasprotno, zagotovi jim povratek in priložnost za resnično spreobrnitev, kar izraža prisposodba novega srca in novega duha. Tudi Izaijeve besede so polne upanja: »Vriskajte, nebesa, in raduj se, zemlja, gore, zaženite vrisk! Kajti Gospod tolaži svoje ljudstvo in se usmili svojih ubogih. Prestolnica bo polna ljudstva. Hči sionska pa pravi: "Zapustil me je Gospod, Gospod je name pozabil."

Mar pozabi žena svojega otročiča in se ne usmili otroka svojega telesa? A tudi če bi one pozabile, jaz te ne pozabim. Glej, na obe dlani sem te napisal, tvoje obzidje je vedno pred menoj. Tvoji graditelji hitijo, tvoji podiralci in uničevalci odhajajo od tebe. Povzdigni svoje oči naokrog in poglej, vsi se zbirajo, prihajajo k tebi. "Kakor jaz živim, govori Gospod, vse té si boš ovesila kakor nakit, se z njimi opasala kakor nevesta." Kajti tvoje razvaline in tvoje podrtine, tvoja opustošena dežela – da, zdaj boš pretesna za vse prebivalce, daleč bodo tisti, ki so te goltali. Spet ti bodo pravili na ušesa sinovi, ki si jih pogrešala: "Pretesen je zame ta kraj, umakni se mi, da bom lahko prebival." Tedaj boš rekla v svojem srcu: "Kdo mi je té rodil? Bila sem osamela in usahla, pregnana in zavržena, le kdo je té vzredil? Glej, sama sem ostala, od kod so torej tile?"

Tako govori Gospod Bog: "Glej, svojo roko bom vzdignil proti narodom, svoje znamenje bom zavihtel proti ljudstvom, in prinesli bodo tvoje sinove v naročju, nosili tvoje hčere na ramah. Kralji bodo postali tvoji oskrbniki, njihove kneginje tvoje dovilje.

Klanjali se ti bodo z obrazom do tal in lizali prah tvojih nog. In spoznala boš, da sem jaz Gospod, da niso osramočeni tisti, ki vame zaupajo« (Iz 49,13-23).

Čeprav je mesto porušeno, njegovo obzidje ostane vedno narisano na dlaneh Gospodovih rok. On nikoli ne pozabi na nas in nam daje vedno moč, da gremo naprej. Ne razočara našega upanja.

3. Povratek in težavna obnova

17. Babilonsko kraljestvo ni trajalo dolgo. Premagali so ga Perzijci, ki so imeli drugačno politiko do podložnih narodov; dovolili so namreč, da se vsako ljudstvo vrne na svojo zemljo, le da ostane zvesto poglavarju. Tudi Hebrejcem je bila dana priložnost, da so se lahko vrnili iz pregnanstva, kakor je določil Kirov odlok iz leta 538 pr. Kr. Ta možnost, ki naj bi končno uresničila napovedi prerokov, je povzročila val nepopisnega veselja. Psalm 126 to čudovito opisuje:

Radost in jok
ob vrnitvi iz
pregnanstva

»Ko je Gospod obrnil usodo Siona, smo bili kakor tisti, ki sanjajo.

*Tedaj so bila naša usta polna smeha
in naš jezik vriskanja;
tedaj so govorili med narodi:*

“Velike reči je Gospod storil zanje.”

*Velike reči je Gospod storil za nas,
bili smo veseli.*

*Gospod, omogoči našo vrnitev,
kakor vrnitev potokov v Negebu.*

*Tisti, ki sejejo s solzami,
žanjejo z vriskanjem.*

*Odhaja, odhaja z jokom,
ko nosi seme za setev;*

*prihaja, prihaja z vriskanjem,
ko nosi svoje snope.«*

Spomin na preteklo bolečino pa je bil še živ in veselje se je mešalo z jokom, kakor piše v Ezdrovi

knjigi, ko opisuje prvo obdobje obnove templja: *»Ko so stavbarji polagali temelje za Gospodov tempelj, so se s trobentami postavili duhovniki v slovesnih oblačilih in s cimbalami leviti, Asáfovi sinovi, ter slavili Gospoda s hvalnicami izraelskega kralja Davida. Peli so izmenoma in prepevaje hvalili Gospoda: "Ker je dober, ker na veke traja njegova dobrota nad Izraelom." Vse ljudstvo pa je glasno klicalo, vzklikalo je z močnim glasom in slavilo Gospoda, ker so položili temelje za Gospodovo hišo. Mnogi izmed duhovnikov, levitov in starejših poglavarjev družin, ki so videli prvo hišo, so jokali na ves glas, medtem ko so polagali temelje te hiše. Mnogi drugi pa so povzdignili glas v veselju in radosti, tako da ni bilo mogoče razločiti med radostnim vzklikanjem in jokom ljudstva, kajti ljudstvo je na ves glas vzklikalo in vrišč se je razlegal daleč naokrog« (Ezr 3, 10–13).*

Težave ob
povratku in
med obnovo

18. Konec izganstva pa se, žal, ne ujema s stanjem miru, veselja in uspešnosti. Najprej moramo poudariti, da niso bili vsi izgnanci deležni povratka: mnogi so si namreč ustvarili novo življenje v Babilonu in si sploh niso želeli ponovno na pot, polno neznak, ter se vrniti na ozemlje, ki je bilo pretežno zapuščeno in v ruševinah. Kdor pa se je vrnil, je moral računati na breme obnove, na pičila sredstva in posebno na nasprotovanje tistih, ki so ostali v Jeruzalemu oz. se preselili vanj ali v njegovo okolico (tisti izgnanci, ki so jih Babilonci pregnali že prej z njihove zemlje ter si jo podvrgli). Obnova je potekala med številnimi premori; večkrat jo je zaustavljal tudi poglavar, ki je na ta

način ugodil nasprotnikom tistih, ki so se vrnili iz pregnanstva. (*»Ljudstvo v deželi je tedaj skušalo oslabiti roke judovskemu ljudstvu in ga je strašilo, da ne bi zidali. Tudi so podkupovali svetovalce, da bi pokvarili njihov načrt; in tako je bilo vse dni perzijskega kralja Kira, vse do kraljevanja perzijskega kralja Dareja«*, Ezr 4,4-5). Ezrova knjiga široko poroča o teh težavah (to svetopisemsko knjigo malo poznamo, a bi bilo primerno, da jo preberemo v tem obdobju, ko s precejšnjo mero negotovosti ponovno začenjamo svoje delovanje). Huda je bila tudi skušanjava, da bi »strnili vrste« in izločili one, ki niso pripadali skupini »čistih« izgnancev, kakor na primer izključitev tistih, ki niso hoteli oddati ločitvenega lista ženi, ki ni bila Hebrejka (prim. Ezr 9-10). Tudi versko življenje se je obnovilo tako s ponovno uvedbo bogoslužja kot z različnimi slovesnostmi, ki so obujale spomin na preteklost in skušale z iskreno prošnjo izprositi odpuščanje (prim. Neh 8-9).

19. Kljub omejenostim in težavam, ki smo jih omenili, povratek iz izgnanstva vendarle priča o nadaljevanju zgodovine odrešenja: Bog ni nikoli prekinil podpore svojemu ljudstvu in ga opogumljal po glasu prerokov, ljudstvo pa je odgovorilo Božjemu delovanju in potrdilo zavezo iz časa puščave.

V času po izgnanstvu je bilo zelo plodno tudi nastajanje svetopisemskih knjig: najstarejše so doživele dokončno redakcijo, druge, posebno mo-

Zgodovina
odrešenja se je
nadaljevala

drostne, so uredili prvič.

Vsekakor, Izraelci so ohranili vero prav po onih, ki so dokazali visoko stopnjo poguma s tem, da so se vrnili in začeli obnovo. Po zaslugi kasnejših rodov, čeprav večkrat pod tujimi vladarji, niso nikdar izgubili upanja, da se bo izpolnila obljuba o obnovitvi Davidovega kraljestva, ki naj bi jo uresničil sam pričakovani Mesija.

Tudi mi
nadaljujemo pot

20. Kar doživljamo v teh dneh in kar bomo verjetno doživeli tudi v prihodnjih mesecih, je vsaj nekoliko podobno izkušnji povratka iz izgnanstva. Tudi mi si želimo, da bi se vse vrnilo v normalno stanje, kakor je bilo prej ali celo boljše kakor prej, a moramo računati na nevarnosti, na negotovosti, na korak naprej in korak nazaj. Celo ti, ki imajo zahtevno odgovornost, da vodijo družbo, ne morejo ponuditi jasnih napotkov ter usmeriti skupne moči v stvarno obnovo. Priznati moramo, da se to dogaja tudi na cerkvenem področju. To je pač čas, ki nam je dan in ga moramo živeti polno, v zaupanju na Gospodovo pomoč in sodelovanje njegovega Duha; vsi se moramo zelo potruditi, da poiščemo najprimernejše poti. Nadaljevati moramo pot vere, ki so jo prehodili naši predniki s še večjo odgovornostjo do prihodnjih generacij.

“MODROSTNO” RAZSPOZNAVANJE

21. Za vsakega izmed nas in za vsako občestvo je važno, da posveti čas razmišljanju in debati o tem, kar smo doživeli in kar doživljamo, izhodišče pa naj bo Božja beseda, posebno z ozirom na izkušnjo puščave, pregnanstva in vrnitve. Obenem je potrebno razširiti pogled na zgodovinski prelom, ki ga doživljata danes Cerkev in svet. To je doba, ki jo je papež že večkrat označil za »spremembo obdobja«, ne pa za »obdobje sprememb«. Pandemija je ta prehod še pospešila.

Lahko se le strinjamo z njim in ugotovimo, da so postopno rušenje prejšnjih mednarodnih ravnotežij (ob občutljivi negotovosti in nevarnosti iskanja novih oblik odnosov med državami), vse večja neučinkovitost naddržavnih organizmov, trajna gospodarska kriza, vojne brez konca (pomislimo le na Sirijo), širjenje terorizma, selitve narodov, okoljsko uničevanje, klimatsko vprašanje... prisotni med nami še prej kot pandemija. Če pogledamo sebe: težave v Evropi, demografska kriza, negotovosti v političnem zastopstvu, gospodarske težave itd. Tudi pozitivni razvoj znanosti in tehnologije vsebuje neznanke in težka vprašanja, posebno z etičnega vidika.

Sprememba dobe vpliva tudi na Cerkev, ne samo, ker je tudi sama del sveta, pač pa zaradi dogajanja v njeni sredi. Tudi na cerkvenem področju je v teku sprememba svetovnih ravnovesij, kar očitno dokazuje kriza zahodnih Cerkva in bogat razcvet,

Razpoznavanje
doživetega
v luči
"spremembe
časov"

čepprav ne brez težav, tistih, ki so na drugih celi-
nah. V Evropi in posebno v Italiji se je novo tisoč-
letje začelo drugače, kakor smo upali na začetku:
dramatično pomanjkanje duhovnih poklicev in,
posledično, ukinjanje ustanov in dejavnosti; ved-
no šibkejši vpliv vere na družbeno in kulturno
tkivo, upad krstov, težave z novimi izkušnjami,
ki so plod zadnjih desetletij, težava z uresničitvi-
jo ciljev drugega Vatikanskega koncila in intuicij,
ki jih navajajo razni dokumenti in pastoralna na-
vodila zadnjih petdesetih let itd. – če navedemo
samo nekaj splošnih primerov, ki izhajajo še iz
časa pred pandemijo Covid-19 – odkrivajo ne-
gotovost pastoralne ponudbe in tudi precejšnjo
utrujenost naših skupnosti. Seveda, ne smemo
pozabiti na pozitivne plati, kot na primer živo
pričevanje dobrotelčnosti, vloga, ki smo jo dali
Božji besedi, vztrajnost v odgovornosti za vzgojo,
širokogrudnost duhovnikov, diakonov, vernikov
itd.

Predlog za
razpoznavanje

22. Prva spodbuda, ki jo ponujam župnijskim
skupnostim, skupinam, gibanjem in združenjem
je, naj iščejo stvarne oblike, kako razpoznavati
in udejanjati sedanje stanje duha. Lahko tako,
da prosijo člane raznih skupin, naj napišejo, kaj
so doživeli v času *lockdown-a* in kako doživljajo
sedanji čas ponovnega, sicer negotovega, zagona
dejavnosti: izkušnje, delovanje, strahovi, upanje
itd. – vse v luči Božje besede in izkušnje Bož-
jega ljudstva, o kateri sem pisal zgoraj. Seveda
vse v okviru dandanašnje epohalne krize. Nato

naj si zapisane misli izmenjajo v vsaki skupini ali skupnosti in po možnosti sestavijo iz njih skupno molitev.

V tem okviru ima posebno nalogo župnijski pastoralni svet ali svet pastoralnega področja, ki mu pripada odgovornost, skupaj z župnikom in drugimi duhovniki ter diakoni, odkriti in spoznati stanje domače skupnosti. Nobena cerkvena skupina naj se ne izogne tej nalogi.

Tudi bi bilo važno, da bi nekaj podobnega izpeljali v družinah, a bolj preprosto: to bi lahko postalo podlaga za ovrednotenje družine, ki je imela nenadomestljivo vlogo v času lockdown-a.

Poleg tega naj vsak preveri, iskreno in odkrito, kako je osebno doživljal ta čas; spoznanje nas lahko spodbudi za večje zaupanje vase in v vlogo, ki jo imamo danes na svetu.

23. Med tem razspoznavanjem bo potrebno, da se osredotočimo tako na problematične vrzeli kakor tudi na pozitivne vidike, polne upanja, v zvezi s tedanjimi in sedanjimi dogodki in preizkušnjami v Cerkvi in družbi. Naša drža naj bo najprej izraz zahvale Gospodu, ki nas je vedno podpiral v teh mesecih; naj bo drža zahvale do tistih v občestvu, ki tedaj niso klonili pred odgovornostmi in so velikodušno odgovorili na težave ter skušali ustvarjalno in z veliko mero spretnosti gojiti občestvene vezi. Mislim na mnoge duhovnike in diakone, ki so dokazali, da znajo držati skupaj svoja občestva, ki so jim zagotavljali bližino in osebno pozornost, posebno tistim, ki so bili

Spoznavanje, ki vodi v zahvalo

v največji stiski, ki so ponudili duhovno in bogoslužno, katehetsko in molitveno pomoč. Toda naša zahvala naj gre tudi katehistom in katehistinjam ter vsem vzgojiteljem, ki so skušali ohranjati odnose z otroki in družinami in jim ponuditi pripomočke, da ne bi prekinili katehetske poti. Ne smemo pozabiti niti na sodelavce pri Karitas, ki so nadaljevali svojo službo v korist ubogim in novim potrebnim pomoči. Nujno se moramo spomniti, hvaležno, tudi redovnikov in redovnic, zaradi njihovega pastoralnega in dobrodelnega doprinosu. Razne družine so tudi znale odkriti novo obliko molitve in kateheze. Spomnimo se tudi drugih ljudi, in jih ni malo, ki so si zavihali rokave v korist bližnjemu. Vse te osebe so imele bistveno vlogo v življenju krščanske skupnosti in v sami družbi, zato jim moramo biti hvaležni; ob njih pa – a tu je zahvala povsem razumljiva in neizbežna – zdravnikom, zdravstvenemu osebju, silam javnega reda, prostovoljcem v raznih ustanovah itd., ki so darovali čas in sposobnosti v boju zoper pandemijo ter so bili v službi bolnikov in njihovih družin.

“Modrostna”
primerjava

24. Vsebine, s katerimi smo se soočili do sedaj, ne smejo mimo vprašanja o smislu življenja in smrti, o krhkosti in nestalnosti, ki označujeta človeško zgodbo, o dostojanstvu osebe, o bolezni, o bratstvu in vzajemnosti itd. Obravnavanje teh tematik mora biti »modrostno«. Ni potrebno, da smo vsi filozofi, misleci, intelektualci, književniki, umetniki itd. – čeprav je modro, da se poslužuje-

mo njihovega doprinosa – potrebno je le, da smo vsi »modri«. Moder človek se ne zadovolji s tem, da samo živi, in ne dovoli, da čas preprosto poteka, pač pa si postavlja vprašanja, raziskuje, zna najti čas za tišino in premišljevanje ter išče to, kar je bistveno. Kristjan živi na ta način, ki je najprej »človeški«, saj ve, da je vera temeljno izhodišče. Vera, ki je najprej živ in resničen odnos z Jezusom, šele za tem verovanje v določene resnice. On sam nam zagotavlja, da nismo na svetu slučajno, ampak zaradi Očetove ljubezni, ki nam želi dobro. Ljubil nas je tako močno, da nam je izročil v roke Sina, ki pa je dal na križu življenje za nas. Sina, ki je vstal od mrtvih in je premagal smrt enkrat za vselej, ki nam tako daje možnost, da doživimo svojo osebno veliko noč in tako ostanemo vedno z njim. Ta Sin nas je naučil, da je resnica življenja ljubezen, tista ljubezen, ki jo lahko izkušamo tudi mi sami s pomočjo darov Svetega Duha, ne glede na kakršno koli okoliščino.

25. Vesel bom, če bomo delili med seboj misli in besede, ki bodo sad skupnega modrostnega branja tega, kar doživljamo – na župnijskem, občestvenem, družinskem ali tudi osebnem nivoju – ter jih poslali na elektronski naslov memoriacovid@arcidiocesi.gorizia.it.

Prosim zlasti župnijske pastoralne svete ali pastoralna področja, naj s potrebno pripravo posvetijo vsaj eno srečanje pogovoru v obliki razmišljanja, ki ga tu priporočam. Da bo naloga lažja in jo boste lahko opravili do konca meseca novembra, bo

Delimo soočenje
med seboj

Pastoralno središče pripravilo priložnostno navodilo.

Izhodišče soočenja
za stvarno
sodelovanje naj bo
človek

26. Potrebno je tudi odkriti primerne oblike soočenja na to temo z drugimi ljudmi, ki niso vključeni v krščansko življenje, ne glede na njihovo stopnjo vere (ki jo vedno težko ocenjujemo). Primer so lahko »Pogovori na trgu sv. Hilarija«, meseca septembra, v režiji goriške škofije: gre za izmenjavo različnih glasov in mnenj na temo krhkosti, prihodnosti in meje.

Soočenje izhaja iz dejstva, da pripadamo vsi isti človeški družini, kar nas združuje v bratsko občestvo in dokazuje, da je vsaka ženska in vsak moški dobre volje oseba, ki išče smisel življenja. Dialog predpostavlja »pozitivno mišljenje« o drugi osebi, njeno iskrenost, avtentičnost iskanja, resno željo po odkrivanju skupnega dobrega. V kritičnem stanju, kakršno je sedanje, lahko medsebojno poslušanje in iskreno soočenje pripelje do skupnih pogledov, do medsebojne obogatitve in nudi izhodišče za skupno delo v korist drugim.

Ponudba
vere

27. Kristjan se zaveda, da je prejel v dar veliko bogastvo, dar vere. Ne sme ga prikrivati ali ga obdržati zase, posebno ko lahko postane svetilnik v težkih časih. Seveda ga moremo ponuditi drugim samo pod določenimi pogoji. Prvi, ki se zdi morda paradoks, je ta, da je naše verovanje resnično ali, bolj konkretno, če je Jezus res zaklad našega življenja. Če to ni – seveda z vsemi našimi omejenostmi in grehi – kako naj ga približamo drugim?

Drugi pogoj je sposobnost spoštljivega in iskrenega odnosa z drugimi. Oznanjevanje krščanstva ne more mimo odnosov. Večkrat poudarjam, kako važno in nujno je tudi to, da v vsakem okolju, in torej v naših odnosih, ne razkazujemo svoje vere, pač pa "da ne prikrivamo, da smo kristjani". To ne-prikrivanje zahteva kajpada dosledno življenje, ker so osebe okrog nas veliko bolj pozorne do nas, kot si sami mislimo, in pričakujejo doslednost v tem, kar verujemo in kako živimo. Iz tega sledi, da moramo živeti v naši vsakdanji realnosti po veri in ne zavreči priložnosti, ki so nam dane; še prej pa ne smemo obiti vprašanj, ki vznemirjajo moške in žene v sedanjem trenutku. Končno je bistvenega pomena, da smo odprti navdihu Svetega Duha in vsaki priložnosti za pričevanje, ki nam jo daje na naši poti.

28. Strnjeno, le kot primer, vam želim posredovati obliko poti, ki je odprta do vere; sam sem jo doživel v pogovoru z nekaterimi osebami. Začnem s tremi aksiomi človeškega bitja, ki jih je pandemija še bolj osvetlila.

Najprej življenje. Ustvarjeni smo za življenje, ne za smrt. Vsi hočemo živeti in si želimo, da bi živeli tudi drugi, ki jih ljubimo. Hočemo živeti večno in ne samo do določenega trenutka, čeprav izkušamo krhkost našega človeškega bitja, trpljenje in smrt. Vse te resničnosti postavljajo težka vprašanja našemu bivanju, pa vendar ne morejo zatreti v nas hrepenenja po življenju.

Drugo dejstvo je sreča, ali, če želite, izpolnitev sa-

Možna pot
do vere

mega sebe. Ustvarjeni smo za srečo, da bi izpolnili svoje življenje do najvišje mere, da bi bili zadovoljni sami s seboj. Radi bi dokočno izpolnitev, čeprav doživljamo tudi tu, da naše veselje niha in ima tudi senčne trenutke; večkrat izkušamo neuspehe, padce, nelagodnosti in stiske; kratko rečeno, našo omejenost.

Zopet drugo, neodtuljivo dejstvo človeškega življenja, je ljubezen. Vsi čutijo potrebo, da so ljubljeni in vsi želijo ljubiti. Ustvarjeni smo za ljubezen. Vsaka človeška ljubezen, če le pristna, bi bila rada večna in vseobsegajoča. Osebi, ki jo imam rad, ne morem reči: «Ljubim te, a samo za določen čas», »Ljubim te samo delno«. Te potrebe, zasidrane v ljubezni, pridejo na dan tudi v padcih: prekinjeno ljubezensko vez ocenjujemo kot neuspeh, saj bi morala trajati večno; o ljubezenski zgodbi, ki se konča, navadno menimo, da sploh ni nikoli obstajala: »Sicer pa, te nisem nikoli resnično ljubil«, kot bi bili v svoji notranjosti prepričani, da kar ne traja, ni ljubezen.

Krščansko sporočilo pravi, da biva v nas neuničljivo hrepenenje po življenju, po sreči, po ljubezni, prav zato, ker ga je Nekdo položil v naše srce in ga je sposoben uresničiti. Gospod življenja nas je ustvaril za življenje. Mrtev in vstali Jezus nas kliče, da delimo z njim njegovo življenje za vedno. To je življenje veselja in sreče za vedno, ker nas osvobaja naših grehov in naših neuspehov; ker nas ljubi od vedno in za vedno ter nas je ustvaril po svoji sličnosti in podobnosti, sposob-

ne ljubiti – ker je On sam Ljubezen. In ljubezen je življenje in sreča.

Lahko sprejmemo to oznanilo? Seveda je vera dar, a dar, ki hodi v koraku z iskanjem smisla, kar je podlaga naše človeškosti. Prav to lahko razloži in priča kristjan. Bo že Duh poskrbel, da se bo oprijelo človeških src, mimo tega, kar bomo sami ugotovili. Naša naloga je le pričevati za evangelij in ga oznanjati, sporočati veselo novico z zaupanjem in upanjem.

ŽIVA KRŠČANSKA SKUPNOST SREDI PANDEMIJE

29. Boleča in težka izkušnja lockdown-a ter omejitve časa, virov in odnosov, je prisilila mnogo krščanskih skupnosti, da so se vprašale: kaj je bistveno, da skupnost lahko živi v evangeljskem duhu? Na pobudo pastirskega pisma »Kdo je Cerkev«, smo pred nekaj leti povabili naše skupnosti, naj v luči izkušnje apostolske Cerkve, kakor jo omenjajo Apostolska dela in novozavezni spisi, preverijo svoje stanje in najdejo v tisti izkušnji to, kar je bistveno za krščansko občestvo. »Dela skupnosti« so sad tega preverjanja.

Meseci omejitve so prisilili vsako skupnost, da je zopet vzela v roke svoj izdelek in ga skušala urediti v vsakdanjem življenju v bistvenih potezah in z veliko mero prožnosti. Skupno vprašanje je bilo: kako naj bomo v času pandemije in omejitve krščanska skupnost, ki jo sklicuje Božja beseda, ki izvira iz zakramentov in se krepi z njimi, ki opravlja bogoslužje, ki skrbi za oznanjevanje in katehezo, ki se trudi v dobrodelnosti, ki jo bogatijo razne službe itd.? Priznati moramo, da takrat ni bilo na razpolago veliko časa, da bi se pripravili in mnogo naših skupnosti je odgovorilo instinktivno, brez posebnega razločevanja. Sedaj je nastopil čas za bolj umirjeno razpoznavanje: kaj je bistveno in odločilno, da smo lahko krščanska skupnost danes? Kako naj živimo s primerno

Biti Cerkev
apostolov tudi v
času pandemije

prožnostjo v omejenosti in negotovosti, ki vztrajata v tem času? Kako naj konkretno in načrtovano nadaljujemo pot?

Bistveno 30. Na ta vprašanja lahko odgovorimo točno in natančno le, če dojamemo pojem »bistveno«. Najprej moramo poudariti, da »bistveno« ni isto kot »nujno«. Za primer lahko postavimo to vprašanje: ali je evharistija za krščansko občestvo bistvenega pomena ali ne? Odgovor bi moral biti jasen: seveda je, saj Cerkev raste iz evharistije in se hrani z njo. A je tudi nujna? V času *lockdown-a* ni bilo mogoče obhajati evharistije: morda je kdo iz tega sklepal, da ni nujna in torej niti bistvena. Gospod je gotovo z nami, tudi če ne moremo obhajati evharistije. Sama evharistija, namreč, ni poslednja stvarnost: v Božjem kraljestvu ne bo ne evharistije ne zakramentov, a bomo v neposrednem občestvu z Bogom. V našem času, ki je čas potovanja Božjega ljudstva skozi zgodovino in še ni čas dopolnitve kraljestva, ima evharistija bistveno vlogo v krščanskem občestvu. Kadar je ne moremo obhajati, čutimo praznino, bolečino, čeprav Gospod je vendarle tu in ne zapusti svoje Cerkve in vsega človeštva; brž ko je mogoče, obhajajmo evharistijo. Podobno lahko razmišljamo o drugih bistvenih sestavinah Cerkve (Božja beseda, molitev, kateheza, dobrotelost itd.): izkušnja *lockdown-a* je verjetno pokazala, da niso neobhodno potrebne oziroma da običajne oblike njihovega uresničevanja niso nujne, to pa še ne

pomeni, da niso temeljnega pomena.

Drugo važno spoznanje je to, da ne smemo kratkomalo istovetiti bistvenega z »minimalnim«. Ni rečeno, da pozornost na bistvene stvari vodi krščansko občestvo do nujnega krčenja lastnih pobud in dejavnosti. Na primer ovrednotenje bistvene lastnosti dobrodelne dejavnosti lahko pomnoži pobude v korist ubogim in potrebnim, saj je sedANJI položaj pandemije zaostрил njihove potrebe in razširil delokrog sodelavcev bodisi s povečanjem števila oseb bodisi s pomnožitvijo dohodkov.

31. Na prvem mestu je bistveno, a v pravilnem smislu. Moramo ga živeti s sposobnostjo prilagajanja okoliščinam. Če življenje navadno ne dovoljuje, da ga uokvirjajo naše miselne usmeritve in je pastoralna dejavnost učinkovita samo tedaj, ko stopa v koraku z življenjskim dogajanjem, ko se prilagaja osebam, toku časa in okoliščinam (v katerih moramo zaznati znamenja vodstva Duha), potem je vse to še bolj potrebno v letošnjem izrednem času, polnem negotovosti, v katerem danes živimo.

Vse to je lahko težko in utrudljivo; lahko nas zajame malodušje ali, še huje, skušnjava, da bi prekinili vse in naredili čim manj. Lahko pa, nasprotno, prisili naše skupnosti, da začnejo iskati nove načine, preiskovati nove poti, odkrivati nove oprijeme, vključevati nove sodelavce, posebno mlade, kot je mnogo skupnosti že naredilo v času

Sposobnost
prilagajanja

omejitev. Dragoceni sad tega časa lahko postane nov način pastorale, ki se ne ponavlja in ni samo-umevna. Povejmo na glas: v evangeliju beremo, da mora novo vino ostati vedno sveže in kliče stalno po novih sodih.

Hoja po
začeti poti/v
kontinuiteti/v
povezanosti

32. Stavek, ki smo ga v preteklih mesecih večkrat poslušali in ponavljali, je: «Nič ne bo več kot prej». To je lahko smiselna trditev, ker bo pandemija gotovo pustila za seboj dolgotrajne posledice, ki bodo v določeni meri spremenile obliko našega življenja; sicer upamo, da ne bodo vse negativne. A nismo na začetku. To velja tudi za krščansko občestvo, ki živi v povezanosti lastne zgodovine. Potrebno je torej, da se omejimo na bistveno in da se znamo prilagajati, prenavljati, a obenem nadaljevati pot od tu dalje, kjer smo sedaj; ovrednotiti moramo, kar je pozitivno in kar daje upanje ter premostiti, kolikor mogoče, vrzeli in napake.

Tudi na
družinskem in
osebnem nivoju

33. Kar sem tu povedal o krščanskem občestvu v širšem pomenu, velja tudi za vsako drugo njegovo razsežnost, še posebno velja za družine in za vsakega posameznega vernika. Potrebno je, da tudi v družini odkrijemo – na podlagi tega, kar smo mogli živeti v času *lockdown-a* – kaj je bistveno in skušamo nadaljevati svojo pot ter se po potrebi prilagajati razmeram.

Enako velja za osebno razsežnost: kaj je bistveno zame, da ostanem kristjan danes, posebno v tem

nelahkem času? Katera duhovna pot me je pripeljala do sem in kaj me Gospod prosi danes, tudi kot »spreobrnjenje« in speminjanje?

34. Kot škof želim izvesti v prihodnjih mesecih pastirski obisk kot znamenje kontinuitete. Obisk s misijonskim pridihom, ki smo ga pripravili že leta 2018-2019, ga še isto leto začeli s srečanji z vsemi pastoralnimi sveti ter ga prvič doživeli lanskopastoralno leto v eni izmed pastoralnih enot. Omejitve, ki nam jih ukazujejo zdravstvene in varnostne okoliščine, lahko razumemo ne kot zapreko, pač pa kot priložnost za večjo pozornost in sodelovanje v vsakdanjem delovanju župnije ali pastoralne enote. Ostale običajne in slovesnejše oblike pastirskega obiska bomo lahko nadoknadjili kasneje, ko bo Gospod to hotel.

Ponovni zagon
pastoralnega
življenja

ŽIVETI DANES KOT CERKEV APOSTOLOV

35. Kakor sem že omenil zgoraj, je življenje apostolske Cerkve, kot ga opisujejo Apostolska dela in knjige nove zaveze, temeljni in bistveni zgled za krščansko skupnost vseh časov. Prva Cerkev je namreč prapodoba za vsako izkušnjo krščanskega občestva: k njej se moramo povrniti posebno v času stiske in sprememb, da spoznavamo bistvene elemente vsake cerkvene stvarnosti.

Pastoralnim svetom župnij in pastoralnih enot predlagam, naj v drugi polovici leta posvetijo nekaj časa in razmišljanja novi izdaji »Del skupnosti« (če je potrebno, naj jih prilagodijo novi obliki delovanja v pastoralni enoti): izhodišče naj bo vsaka tipična razsežnost Cerkve, besedilo pa naj predstavi majhne, a konkretne korake župnije ali pastoralne enote. Opis naj zajame sedanje stanje in uresničljive načrte za prihodnost. Pastoralno središče pripravlja priročnik, ki bo lahko v pomoč pri tej nalogi, kot tudi srečanja za formacijo članov pastoralnih svetov, ki se bodo osredotočila na katehezo, bogoslužje, dobrodelnost. Izdelke novih »Del skupnosti« boste lahko poslali do Velike noči 2021 na naslednji elektronski naslov: atticomunità@arcidiocesi.gorizia.it.

Vzeti zopet
v roke "Dela
skupnosti"

1. Prednost Božje Besede

Spet najdena
knjiga

36. Naša škofija je že nekaj let zelo vpletena v tematiko Božje besede. Tudi prejšnje pastirsko pismo, v preteklem pastoralnem letu, z naslovom “Spet najdena knjiga”, je ponudilo iztočnice za premišljevanje in predlagalo razne pobude glede Božje besede; to smo skušali uresničiti, kljub nepričakovanemu zastojju meseca marca. Naj tu pohvalim vse skupine Božje besede, ki so nadaljevale svoja srečanja - na daljavo; uporabile so različna sredstva družbenega obveščanja.

Pohvala velja tudi vsem spontanim pobudam, ki so ovrednotile Božjo besedo: župnijskim glasilom, video-posnetku nedeljske Božje besede (ki je bil objavljen na škofijski spletni strani – “Vivere la Parola/Živeti po Besedi” – in so pri njem sodelovali razni laiki) - ter drugim posnetkom, ki so jih objavili duhovniki in župnije; pohvalna je tudi pobuda izmenjave besedil preko medijev znotraj raznih skupin itd.

Uporaba
medijev

37. Posebno pohvalo zaslužijo tisti, ki so že bolj v letih in ne spadajo v generacijo “rojenih v digitalnem času”, pa so se kljub temu potrudili in se naučili uporabljati, vsaj v osnovi, razne pripomočke ter jih postavili v službo pričevanja za evangelij in za občestveno življenje. Veliko se bomo morali še naučiti: pripraviti videokonferenco ali prenašati obred sv. maše preko *streaming-a*, dejansko voditi veroučno skupino

ali jo nagovoriti preko kratke video-povezave ni ena in ista stvar. Potrebujemo primerno usposobljenost, ki jo bo poskusila nuditi tudi škofija. Omenjena nova sredstva so postala neobhodno potrebna tudi v "normalnih" časih, tudi izven časa omejitve in pandemije.

38. Nadaljevati moramo pot odkrivanja in poglobljanja Božje besede ter biti pozorni na dvoje. Najprej se moramo vedno bolj učiti, kako razpoznavati svoje življenje v luči Božje besede. Prvi del tega pastirskega pisma daje primer, kako razpoznavati sedanji položaj v luči izkušnje puščave, pregnanstva in vrnitve. Ta oblika je lahko koristna: poiskati v Svetem pismu besede in izkušnje, skupinske in/ali osebne, ki morejo osvetliti, kar doživljamo danes. Lahko pa si vzamemo za izhodišče Božjo besedo samo, na primer tisto, ki nam jo nudi bogoslužje: v njej poiščemo kriterije za razpoznavanje tega, kar doživljamo. Kratko povedano, najprej se moramo natančno uglasiti z Božjo besedo ob pomoči Svetega Duha, predvsem pa paziti, da ne postane le opravičilo za lastne občutke in spoznavanja. Že večkrat sem opozoril, kako je važno, da ne bi iskali najprej praktične posledice moralističnega značaja: Božja beseda nam prednostno razodeva, kdo je Bog in kdo smo mi v našem konkretnem življenju. Samo v luči tega spoznanja bomo lahko razumeli, katere izbire so primerne. Drugič: bodimo pozorni, da izkušnjo poslušanja

Dvojna
pozornost

Božje besede delimo bolj z drugimi, se izogibamo zaprtosti v svojo skupino ter znamo povabiti tudi druge, naj odkrivajo z nami zaklad Božje besede.

Skupine
Besede in
koledar Božje
besede

39. Kljub sedanjim omejitvam je važno, da nadaljujemo pot v skupinah Božje besede. V pomoč so pobude, ki nam jih nudi škofija in napotki, ki sem jih omenil zgoraj.

Še druga pobuda se mi zdi hvalevredna in zelo primerna za spoznavanje Božje besede: "Calendario della Parola" ("Koledar Božje besede", žal samo v italijanskem jeziku, op. prev.). Tudi letos so ga pripravile skupaj številne osebe, ki spadajo v različna laična združenja in skupine Božje besede. Že njegovo oblikovanje je temeljilo na močni izkušnji poslušanja Božje besede. Letos smo prosili, naj se vsi osredotočijo na odlomke dnevne Božje besede, a tako, da na njihovi podlagi odkrijejo sorodne misli pri raznih književnikih, pesnikih, filozofih, umetnikih itd. Tudi če imajo laicistično mišljenje ali so celo neverni. Prepričani smo, da Sveti Duh deluje povsod, tudi tam, kjer si najmanj pričakujemo, in da je že sama Božja beseda v polnem sozvočju z vsem, kar je resnično in pristno človeško.

Osebno in
družinsko
približevanje
Svetemu pismu

40. Ko bomo uporabljali ta in podobna sredstva – internet nudi veliko besedil, video-posnetkov, podob itd., tudi kvalitetnih – je važno, da vsak kristjan najde svoj način samo-oblikovanja po Božji besedi, bolje če vsak dan. Že samo branje

misli na Koledarju besede in njegovo ponavljajne čez dan, tudi v obliki prošnje, lahko poveže z Gospodom. V prejšnjih pastirskih pismih sem že predlagal, kar sedaj ponavljam: prebrati evangelij zaporedoma (lahko v eni sapi), kakor da bi brali/poslušali tiste besede prvič ter dovoliti, da nas vodijo preprosta vprašanja: kdo je ta Jezus, o katerem piše? Kaj pravi o Bogu in o meni, o mojem življenju?

Če nam je Gospod dal milost, da živimo v družini, ki deli z nami isto vero, lahko preberemo evangeljski odlomek skupaj. Nekatere družine so uporabljale to obliko v času lockdown-a med molitvijo, namesto nedeljske sv. maše. Podobno lahko nadaljujemo tudi sedaj, ko se redno udeležujemo evharističnega bogoslužja: morda kot pripravo nanj ali kot njegov podaljšek. Evangeljski odlomek, ki ga preberemo že vnaprej in je povezan z molitvijo, zveni vse drugače, ko ga poslušamo kasneje pri sv. maši; in ko ga v nedeljo zvečer zopet vzamemo v roke, utrdi Božjo besedo, ki smo jo poslušali pri evharističnem bogoslužju.

41. V Božjo besedo, ki nam jo ponuja Sveto pismo, moramo trdno zaupati. Ne pričakujmo čudežev, a bodimo realisti. Mi si želimo, da bi bila Božja beseda močan svetilnik našega življenja, ki osvetljuje noč in dan, v resnici pa je največkrat le "svetilka našim korakom in luč na naši poti" (prim. Ps 118, 105). Kar najboj potrebujemo je

Svetilka našim korakom

svetilka, ki naj osvetljuje našo nadaljno pot, ne glede na noč ali temo, ki nas obdajata. Če svetilka osvetljuje korak za korakom, se ne spotaknemo: to je dovolj. In na koncu poti bo zasvetila luč jutranje zarje.

2. Kateheza in uvajanje v krščanstvo

Zaveza med družino in občestvom

42. Oznanjevanje Božje besede postane kateheza, namenjena posebno tistim, ki jih je potrebno uvesti v polnost krščanskega življenja.

Čas omejitve je bil v mnogih krščanskih občestvih priložnost, da so se družine bolj vključile vanjo. V določeni meri jim je bilo povrnjeno "pooblastilo" glede krščanske vzgoje otrok, ki ga starši izročajo župniji in še posebno katehistom in katehistinjam ter animatorjem. Jasno, da za katehezo ni odgovorna samo družina, saj je osnovna naloga vsega občestva; vendar je potrebno najti pravo ravnovesje in povezavo med družino in občestvom. Kar smo doživeli v času *lockdown-a*, a ne postane lahko primeren način tudi sedaj? Ali ne bilo dobro, ko bi v času ponovnega začetka začutili, da je potrebno delati v majhnih skupinah in podpreti novo obliko sodelovanja med družinami in župnijo? Manjše skupine bi sicer zahtevale večje število katehistov in katehistinj v župnijah, ki jih ni vedno lahko najti, vključitev družin in njihova zavest odgovornosti pa bi lahko pomagala premostiti to težavo. Va-

žno bo, da najdemo nove oblike in si prizadevamo za izmenjavo izkušenj med župnijami, pod vodstvom in z napotki škofijskega katehetskega urada.

43. Povezanost med družinami in župnijami se mora začeti s krstom. Ne moremo več pripraviti ta sakrament samo z nekaj srečanji, ga čimprej opraviti, nato pa pozdraviti družine z »z bogom« do začetka kateheze v šolskem obdobju. Ta navada je pravi »pobeg« družin, ki danes niso več sposobne nuditi otrokom celostne krščanske vzgoje, pa čeprav so izbrale zanje krst – pa še ta dandanes ni samoumeven. Že v času priprave na krst je potrebno najti način, kako dati pravi smisel prošnji, ki so jo predstavili starši za podelitev sakramenta; lahko postane priložnost za ponovno odkritje lastne pripadnosti krščanstvu. Morali bi jim pomagati razumeti, da izbira otrokovega krsta vključuje vsaj nastavek vere ter vsaj osnovni odnos do Boga, kar je zelo važna ponudba lastnemu otroku.

Po krstnem obredu moramo ponuditi preproste, a uresničljive oblike stika med družino in občestvom, kakor na primer izmenjava elektronske pošte ob priložnosti praznikov in obletnic (obletnica krsta, rojstni dan), povabilo na bogoslužna srečanja, ki so skozi leto namenjena prav njim, izročitev preprostih priročnikov za življenje po veri z lastnim otrokom itd.

Vse od
krsta dalje

44. V naši škofiji raste število mladih in odraslih, ki prosijo, da bi postali kristjani; žal, se tega še ne zavedamo dovolj. Vsako leto se prijavi tudi večja skupina odraslih in mladih, ki želijo dopolniti uvajanje v krščanstvo s prejemom zakramenta sv. birme. Tudi njim moramo nameniti primerno katehezo: na škofijski ravni in s sodelovanjem občestva, ki mu pripadajo. Večkrat ugotavljamo, da pri njih manjka čut pripadnosti: niso vključeni v krščansko občestvo in občestvo jih ne pozna. Prošnja, da bi postali kristjani oz. da bi dopolnili pot uvajanja v krščanstvo, pa mora naleteti na prisrčen sprejem in spoštljivo spremljanje najprej pri duhovnikih, nato še v občestvih. Že v času katehumenata oz. kateheze, toliko bolj pa po prejetju zakramentov uvajanja ali birme, bi se morali mladi in odrasli počutiti v občestvu "doma", skupnost bi jih morala poznati, sprejeti in ovrednotiti.

45. Na teh straneh pišem stalno o skupnosti in njenih odgovornostih, a tudi v njej že dalj časa velja "pooblastilo", ki ga skupnost daje duhovnikom (diakonom) in katehistom. Ne dvomimo, da je njihovo delo bistvenega pomena, a ne kot nadomeščanje skupnosti. Za vsako krščansko skupnost bi moralo biti "običajno" (kljub pomanjkljivostim), da veselo in res prisrčno sprejme medse te, ki postanejo kristjani ali dopolnijo pot uvajanja; ne bi smelo biti težko najti znotraj skupnosti nekaj oseb, ki bi občutljivo in sočutno

spremljale kandidate v katehumenatu ali priprav-
nike na zakrament birme v odrasli dobi (morda v
obliki botrstva). Če skupnost ne pokaže zanima-
nja, ne ponudi časa in sredstev, ne moli za nove
kristjane, kako se lahko ima za resnično krščan-
sko skupnost?

46. Krščanska skupnost, o kateri si želimo, da bi
se bolj zavzela za tiste, ki postajajo kristjani ali ki
dopolnjujejo uvajanje, ni abstraktna stvarnost,
sestavljajo jo resnične osebe: župnijski sodelavci,
ki imajo različne odgovornosti in sama skupnost,
ki se zbira vsako nedeljo k evharistiji. Krščan-
ska skupnost so tudi sorodniki, znanci, sosedje,
sodelavci itd. Velikokrat imajo prav ti odločilno
besedo za krščansko pričevanje. Preprost primer:
Mnogi starši danes ne krstijo več otrok. Največ-
krat gre za naključno izbiro. Nekoč so mnogi
starši izbrali pot svobode in niso hoteli vplivati
s krstom na izbiro svojih otrok, če bi ga preje-
li v otroški dobi. Danes starši niti ne pomislijo
na to izbiro. V takem primeru je lahko krščanska
družina še kako v pomoč sosedom: preko stika s
starši (tu nas ne zanima ali so poročeni ali ne...) in
preko priložnosti, da jim spregovori o krstu na
preprost način. Če je primerno ali potrebno, lah-
ko ponudi tudi svojo pomoč pri iskanju prvega
stika z župnikom ali tistim, ki je odgovoren za
pripravo na krst. Je to nemogoče? Je zelo težko?
Povejmo na glas: če smo prepričani, da je vera
zaklad, če znamo vsaj nekoliko ustvarjati odnose

Dobro
krščansko
"sosedstvo"

in če dovolimo Svetemu Duhu, da nas vodi, bo vse bolj preprosto in lažje, naše srce pa bo polno veselja.

3. Evharistija, bogoslužje in molitev

Evharistija
kot dar

47. Večmesečno pomanjkanje evharističnega bogoslužja bi nam moralo pomagati, da razumemo njegovo važno vlogo v življenju Cerkve. Še prej pa, upam, spoznati, da je dragocen zaklad in ne nekaj samoumevnega. Tudi določbe, na katere smo morali biti pozorni, če smo hoteli zopet začeti bogoslužja, lahko sprejmemo ne kot sitne, a kot priložnost za pravilno vrednotenje evharistije. Menim, da bogoslužje prej ni nikoli zahtevalo toliko priprave in pomoči raznih sodelavcev (tu mislim tudi na službo sprejemanja, na katero smo v preteklosti večkrat opozorili, a jo je komaj sedaj zdravstvena nujnost, uresničila...). Vsako bogoslužje, tudi ob delavnikih, ne bi smelo biti brez priprave, a vedno lepo urejeno vse, kar je potrebno, mašni obrazec pozorno izbran (ne vedno nedeljski... bolje tak, ki najbolj upošteva besedila dnevnega bogoslužja ali je uglašen na posebne okoliščine), izbira pesmi vsklajena, da pride vsaka služba do izraza itd.

Dar za vse

48. Prekinitev bogoslužij ima tudi negativne posledice. Najbolj resna je ta, da so se različni ver-

niki odvadili nedeljske sv. maše v župniji in so po svoji vesti mirno prepričani, da je tudi prav slediti bogoslužju po televiziji ali v družbenih medijih (sicer moramo priznati, da so prav ta včasih bolj pripravljena in bolj privlačna – pa še bolj komot – kakor ona v domači župniji). So torej ljudje, ki sicer nimajo nobene zdravstvene ovire, a se niso vrnili k nedeljski maši v cerkev. V mnogih župnijah je tudi zelo vidna odsotnost mladih.

Glede na to, da se bo epidemija še vlekla v času, kar bo pripeljalo do neizbežnih omejitev in oviralo prisotnost pri evharistiji, je potrebno, da si župnije in pastoralne enote čimbolj prizadevajo, kako naj sodeluje čimveč oseb pri bogoslužju. Marsikje bo potrebno spremeniti urnike sv. maš in jih pomnožiti, če le mogoče, ob nujnem upoštevanju velikosti cerkva in zdravstvenih navodil. To lahko ošibi zavest občestvenega bogoslužja, a je v tem trenutku manj boleče kot to, da bi verniki izgubili čut za prisotnost pri nedeljski evharistiji.

49. Posebno pozornost moramo posvetiti odraščajočim. Na začetku pastoralnega leta razumemo skrb mnogih župnij glede obhajanja zakramentov, posebno praznika prvega sv. obhajila. Kakor pove že samo ime, maša prvega obhajila ne bi smela biti edina, a prva med tolikimi sv. mašami v življenju kristjana. Torej ne cilj, pač pa začetek polnega evharističnega deleženja med tendenskim srečanjem. Ko bi pa župnije ne bile sposobne nuditi fantom in dekletom priložnosti za

Tudi za fante
in dekleta

sv. mašo (vsaj za tisti del, ki po prvem obhajilu nadaljuje pot), bi bilo to zelo negativno sporočilo, ki ga dajemo njim in njihovim družinam.

Novi italijanski
rimski misal in
njegova uporaba
v škofiji

50. Nova izdaja rimskega misala (v italijanskem jeziku, slovenska je v pripravi – op. prev.) daje dragoceno priložnost, da podčrtamo pomen nedeljske maše in njenega obhajanja. Ne gre le za zamenjavo stare knjige z novo in niti za pozornost vidnim, a vendarle postranskim spremembam. Nasprotno, to je nova liturgična knjiga s prenovljeno podobo. Najprej je treba spoznati njeno bogastvo, od pomenljivega uvoda dalje. Vse knjige, ki so jih izdali po reformi drugega vatikanskega koncila (ne samo misal), niso “priročniki”. Moramo razumeti, zakaj so nastale (in *Praenotanda* nudijo veliko bogatih izhodišč za njihovo teološko, bogoslužno in pastoralno sporočilo), spoznati različne oblike bogoslužja, se naučiti iskati primerna besedila, ki se nanašajo na konkretne okoliščine, v katerih bomo obhajali bogoslužje. In seveda, prej kot poznati in uporabljati liturgične knjige, jih je potrebno imeti: vsaka župnija jih mora imeti.

Novi misal moramo poznati in preštudirati, še predno ga bomo uporabljali. Z ozirom na to, kar sem pravkar zapisal, pa tudi zato, da ne bi ustvarjali nepotrebne zmede med verniki (še posebno v zvezi s spremembo nekaterih besedil), določam, da bo uporaba novega misala v naši škofiji obvezna od 1. adventne nedelje dalje. Tako so sklenili

tudi drugi člani Škofovske konference treh Be-
nečij.

51. Nova izdaja Rimskega misala ponuja tudi pri-
ložnost za katehetsko pot spoznavanja smisla ev-
harističnega bogoslužja in njegovih posameznih
delov. Vsaka župnija bo lahko sprejela primerno
obliko, kako pripraviti katehezo o sv. maši za mla-
de in odrasle. Lahko boste uporabili pripomočke,
ki vam jih bo ponudila škofija: zapis in kratek vi-
deo (lahko ga boste uporabili ob koncu sv. maše,
tako da bodo deležni njegovega ogleda vsi, ki so
prisotni nedeljo za nedeljo). Tudi med samim
bogoslužjem boste lahko uporabili primerne raz-
lage, vedno dobro pripravljene in nikoli improvi-
zirane, ki bodo lahko še boljše osvetlile posame-
zne dele evharističnega bogoslužja.

Kateheza
o maši

52. Liturgična formacija, ki je namenjena vsemu
Božjemu ljudstvu, mora biti namenjena najprej
tem, ki imajo znotraj bogoslužja posebne nalo-
ge: bralcem, izrednim delilcem obhajila, pevcem
in pevovodjem, ministrantom, odgovornim za
sprejemanje itd. Tvegamo, da bi brez formacije
napačno razumeli smisel bogoslužnega dejanja
in vlogo raznih sodelavcev. Bogoslužje je treba
namreč pripraviti (tudi pripomočke in liturgične
predmete), dostojanstveno, lepo, s pametnim
ravnotežjem tudi glede časa in posameznih delov,
s poudarkom na najvažnejše. Oltar mora biti tak,
kot je treba, ambon ne smejo prikrivati lončnice,

Liturgična
formacija
za "lepo"
bogoslužje

mikrofon mora delovati itd.; prav tako mora biti primerna in učinkovita homilija, pesmi izbrane na podlagi vsebine bogoslužja in njemu primerne (npr. Jagnje božje ne sme trajati več kot celotna evharistična molitev...), berila je treba lepo prebrati itd. Vse naštetu je včasih tudi odločilno za polno in doživeto praznovanje.

Življenje iz
evharistije

53. Vse, kar smo povedali do tu, ima smisel le, če bo usmerjeno tako, da bo naredilo iz maše pravo duhovno bogoslužje, naše življenje bolj "evharistično" in naše občestvo "Kristusovo telo". V takem bogoslužju mora življenje posameznika najti priložnost, da izrazi hvaležnost za prejete darove in samo postati dar. "To delajte v moj spomin": pomeni, spominjajte se, kako sem se predal – tudi vi darujte sebe enako. Občestvo, ki ga združuje Božja beseda in ga hranita isto Telo in ista Kri, postane Gospodovo Telo, združeno in oživljeno po različnih službah, ki jih deli Sveti Duh.

Domača
in osebna
molitev

54. V času *lockdown-a* je mnogo družin doživelo novo vlogo v domači molitvi. Včasih je bila to tradicionalna molitev, a vendarle zelo privlačna, kakor na primer rožni venec; včasih so bile to nove oblike, bolj vezane na Božjo besedo ali na sodobni čas in so v tistem času nadomestile udeležbo pri skupnem bogoslužju. Sedaj, ko z omejitvami lahko prisostvujemo bogoslužju (in upam, da bo ostalo vedno tako), bi bilo res škoda, ko bi opustili izkušnjo družinske molitve. Internet ponuja

veliko možnosti in koristnih predlogov za tako molitev; tudi škofija in župnije bodo lahko ponudile pomoč, a navadne, tradicionalne molitve – Oče naš, Zdrava Marija, Slava Očetu, Gospod, daj jim večni pokoj in druge (morda s priložnostnimi, kratkimi prošnjami, ki jih pripravijo člani družine) - so že dovolj za ohranitev živega odnosa z Gospodom v vsakdanjem življenju. Tudi kakšno znamenje lahko še bolj prikličje ta odnos: slika z nabožno vsebino, majhen kipec, svečka, odprta svetopisemska knjiga. Podobna oblika velja tudi za osebno duhovno rast, če živimo sami ali z nekom, ki ne deli z nami iste vere. Običajna molitev, vzklik ob psalmu, češčenje svete podobe pomagajo, da Gospod spremlja naše življenje in ga blagoslavlja.

4. Dobrodelnost

55. Dobrodelnost je bistvena razsežnost krščanske skupnosti, ki jo izražamo v obliki otipljive pozornosti do ubogih in potrebnih. Čas epidemije in gospodarske krize po njej zahteva posebno zavzetost. Že v času *lockdown-a* so znale biti krščanske skupnosti v naši škofiji v oporo osebam, ki so se znašle v težavah tako s človeškega kakor ekonomskega vidika. Še posebej je bilo vidno prizadevanje za zagotovitev hrane tudi »novim« revežem: pomoči so bili deležni družine in posamezniki, ki so se znašli v stiski, zaradi

Dobrodelna dejavnost v času omejitev

ustavljenega dela, zaprtih delovnih obratov (večkrat dokončno zaprtih), delne ali celo popolne prekinitve dohodkov. Kljub številnim omejitvam so Središča za pogovor skušala biti dosegljiva, tudi samo preko telefona, da bi se ne zmanjšala pozornost do starih in novih pomoči potrebnih. Škofijska in nekatere župnijske Karitas so odprle svoja vrata in še povečale ponudbo, kakor na primer emporij, menze, prenočišča (ki so postali tudi dnevni sprejemni centri). Izredno pričevanje so pokazali mladi: zaradi določenih težav, ki so jih imeli nekateri sodelavci Karitas, so prihiteli na pomoč in zagotovili raznašanje hrane ali drugih potrebščin bolnim in ostarelim po domovih.

Ne super-
pooblastilo
dejavnosti
"Karitas"

56. Važno je, da se sedaj ta razvejana dejavnost nadaljuje na vseh ravneh naše škofijske skupnosti s pomočjo oblik, ki smo jih uvedli prav zaradi izrednega gospodarskega stanja, kot "Ustanova Scrosoppi", ki si je postavila za nalogo, da pomaga tistim, ki so izgubili delo zaradi pandemije ali ga niso nikoli pričeli. Lahko pa se pomnožijo razne pobude, ki so že v teku.

Župnijske skupnosti naj ne prepustijo vse odgovornosti razvejanemu delovanju Karitas, v obliki nekega "super-pooblastila". Že v tako imenovanih normalnih časih se rado zgodi, da skupnosti zvrnejo odgovornost za vse potrebe na župnijsko ali škofijsko Karitas. V izrednih časih, ko je potreb vedno več, je še kako nevarno, da se to pooblastilo spremeni v "super-pooblastilo". Ne dvomimo, da zapletenost sedanjega trenutka zahteva

kompetenco in profesionalnost: ni mogoče, da bi se samooklicali za odgovorne ali sodelavce v središčih Karitas in niti v zapleteni in razvejani stvarnosti, kot je ustanova Scrosoppi; teh ne more voditi kdorkoli. To pa še ne pomeni, da si lahko krščanska skupnost kratkomalo umije roke glede splošne dobrodelne dejavnosti ali skrči svoje sodelovanje samo na prinašanje materialne pomoči. Karitas je vedno izraz župnijske skupnosti (ali pastoralnega področja), ki mora čutiti, da je povsem vpletena v dobrodelnost. Najprej tako, da odkriva in spoznava težke primere na njenem ozemlju (na primer krizno stanje v delavskih obratih v njeni okolici) in nato da se dogovori, kako naj ukrepa (tudi znotraj pastoralnega sveta) ter da na razpolago osebe, ki so pripravljene pomagati.

57. Važno je tudi, da je karitativna pozornost razširjena, kakor je bila v mnogih župnijah v času omejitev. Telefonski klic, video-klic ali chat-sporočilo osebi v težavah, pripravljenost za pomoč starejši sosedu ali starejšemu sosedu pri nakupih, diskretno in spoštljivo opozorilo Središču za pogovor o skritih revežih itd., so zelo preproste oblike, a temeljnega pomena za splošno karitativno dejavnost. Seveda, tega je zmožna le oseba, ki je odprta bližnjemu, ki zna z rahločutnostjo gledati okoli sebe. Vsi lahko prosimo Gospoda, da bi postale te osebne lastnosti dar za nas in za naše družine.

Razširjena
dobrodelna
dejavnost

58. Karitativne pozornosti ne smemo zožiti le na "naše": reveži bodo vedno na vseh koncih sveta; pandemija je le povečala njihovo število. Mili-jonom mož in žena, ki so vsega potrebni zaradi lakote, bolezni, nerazvitosti, pomanjkanja virov, izkoriščanja, vonj, krivic, okoljskih nesreč, je le dodala še druge osebe. Ista pandemija hudo tepe in pušča za seboj mnogo žrtev v tistih deželah, kjer ni urejenega zdravstvenega sistema in kjer je nemogoče poskrbeti celo za najosnovnejše oblike preventive. Poraja se nam vsiljivo vprašanje: kaj naj naredimo mi, ki nas bremeni že naše stanje? Seveda, ne veliko. Začnimo vsaj tako, da ne pozabimo nanje; bodimo blizu njihovemu trpljenju vsaj s srcem in molitvijo, sodelujmo s tistimi oblikami solidarnosti in pomoči, ki jih predlagajo razne organizacije, med katerimi sta Karitas in misijonsko središče. Naša škofija ima še vedno nekaj misijonarjev in misijonark po svetu, ki sodelujejo s krajevnimi škofijami, Karitas pa je v stalni navezi z nekaterimi bratskimi Cerkvami, iz katerih prihajajo v goste duhovniki, ki jih domači škofje pošiljajo k nam na študij in v pastoralno izkušnjo. To so dragoceni odnosi, ki pomagajo izraziti našo konkretno bližino v tem posebnem času, v katerega je vpleten ves svet.

5. Službe

59. Prva Cerkev je znala odkriti v svoji sredi, s pomočjo Svetega Duha, razne službe v korist rasti Kristusovega telesa, t.j. Cerkve, da bi zorela in se izpopolnjevala. Preberimo, kaj zatrjuje Pavel v pismu Efežanom: *“In on je dal, da so nekateri apostoli, drugi preroki, spet drugi evangelisti, spet drugi pastirji in učitelji, da se sveti usposobijo za delo služenja, za izgrajevanje Kristusovega telesa, dokler vsi ne pridemo do edinosti vere in do spoznanja Božjega Sina, do popolnega človeka, do mere doraslosti Kristusove polnosti. Tako ne bomo več nedorasli otroci, ki jih premetava in kot valove razburka vsak veter nauka v človeški zvičajnosti in pretkanosti, v blodnem zavajanju. Pač pa živimo iz resnice v ljubezni, da bomo v vsem rastli vanj, ki je glava, Kristus. Iz njega dobiva rast celotno telo, združeno in spojeno z njim, ob sodelovanju celotnega veziva, po delovanju, v skladu z mero slehernega dela, tako da omogoča rast telesa in gradi samo sebe v ljubezni”* (Ef 4,11-16). Apostol piše samo o nekaterih službah, njegov nagovor pa velja za vse službe, ki jih je poznala skupnost: ovrednoti darove vsakega posameznika in je pozoren na konkretno življenje.

Službe v prvi
Cerkvi

60. Najbolj viden primer vzpostavitve nove službe zaradi potrebe, in po razmisleku, s pomočjo Svetega Duha, so “sedmeri”, o katerih govorijo Apostolska dela v šestem poglavju. Služba pri mizah je sad stvarne potrebe oz. bolj natančno, je posledica zanemarjanja (morda tudi nalašč) po-

“Sedem
diakonov”
in današnji
diakoni

trebnih (vdov grškega jezika). Stanje je povzročilo godrnjanje v jeruzalemski skupnosti, a se je kasneje izkazalo odločilno tudi za oznanjevanje in pričevanje evangelija (eden od sedmih, Štefan, bo postal prvi mučenec). Diakonska služba, ki jo je zopet uvedel drugi Vatikanski koncil kot “stalno obliko”, se nanaša na službo sedmerice, čeprav je danes vezana na drugačne oblike potreb Cerkve. V naši škofiji je prisotna že dalj časa, čeprav še vedno išče svojo pravo istovetnost. Morda je manjkala v teh letih konkretna potreba, zaradi katere bi začeli s to službo. Ali se vam ne zdi, da sedanje stanje nujnosti in nestabilnosti – ne samo zdravstvene in ekonomske, pač pa zlasti cerkvene in pastoralne – zahteva ponovno odkritje in nov zagon te službe?

Nekaj napotkov za ponovno obujditev diakonske službe

61. Pretekla, večletna izkušnja Cerkve v Italiji (a ne samo pri nas) daje nekaj dragocenih napotkov glede diakonata, še zlasti štiri: najprej, diakonska služba ima svoj smisel in pravo delavno področje v krščanski skupnosti samo, če postane nadžupnijska, usmerjena v določeno delo in s posebno odgovornostjo za dobrodelne, katehetske, družinske pastoralne dejavnosti ali upravo premoženja. Seveda bo diakon vključen v določeno župnijsko skupnost in bo imel tudi liturgično vlogo, a to ne bo edini ali glavni izraz njegovega poslanstva. Pomembna in trajna služba – to je drugi napotek – zahteva dovolj časa na razpolago: veren mož, ki čuti s Cerkvijo, poglobljen v

molitvi, pozoren do drugih itd., ki pa mora svoj čas posvetiti delu ali družinskim obveznostim, bo težko sprejel diakonsko službo.

Tretji napotek: diakon mora imeti trdno teološko, duhovno in pastoralno formacijo tako v času priprave na službo kakor kasneje, v času stalnega usposabljanja: sedanji čas zahteva, da je diakon ne samo dober vernik in poln dobre volje, ampak nosilec zahtevnega in odgovornega poslanstva v korist krščanske skupnosti.

Končno, četrto navodilo, izhaja iz izkušnje: najti pravo ravnovesje med "lastno izbiro" diakonske službe in predlogom skupnosti. Diakonat izvira iz klica Svetega Duha in nagovarja neposredno osebo samo. Toda krščanska skupnost (in kdor ima odgovornosti v njej) lahko posreduje ta klic tako, da razpozna v človeku posebne darove, ki so lahko znamenje avtentičnega diakonskega poklica: predvsem resnično pripravljenost "za služenje".

62. Upam, da bomo poživali službo stalnega diakonata. V ta ponovni zagon se mora še bolj zavzeto vključiti pastoralno delo za duhovne poklice in cerkvene službe. Najprej moramo moliti: ne moliti, da bi drugi naredili... ampak, da bi se jaz in meni najbližji (sin, hči, vnuk ali nečak...) dali na razpolago morebitnemu Gospodovemu klicu. Ta razpoložljivost najde oporo v živi skupnosti, v kateri si mnogi želijo velikodušno sodelovati tudi v raznih drugih, rednih službah, s tem

Pastorala, ki vodi v iskanje duhovnega in misijonarskega poklica

da ne "prelagajo" odgovornosti na župnikova ali duhovnikova ramena (v upanju, da ti slednji ne osredotočajo vsega nase...) ter se vključujejo v različne oblike formacije. Tako občestvo ceni in spodbuja razne poklice, tudi stan škofijskega duhovnika (hvala Bogu imamo zadnja leta nekaj mladih v škofiji, ki so se odločili za to pot in se pripravljajo v medškofijskem bogoslovju). To občestvo jemlje resno pripravljenost fantov in deklet, odraščajočih in mladih za službo evangelija ter jim nudi (še posebno duhovniki, redovniki in redovnice) resnično in stalno spremstvo na poti rasti krščanskega življenja v katerem koli duhovnem poklicu.

Prisotnost v Gorici propedevtične skupnosti medškofijskega semenišča (sestavljajo jo fantje, ki se pripravljajo na pot priprave v bogoslovju); pastoralna pomoč, ki jo nudijo naši bogoslovci v nekaterih župnijskih skupnostih; sodelovanje, posebno mladih, pri obredih, ki določajo stopnje bogoslovčeve poti (sprejem med kandidate, službi mašnega bralca in mašnega pomočnika, diakonat), so dragocene priložnosti, ki nas spodbujajo, naj prav vrednotimo bodisi duhovniški kakor vsak krščanski poklic.

Lastnosti skupnosti, ki smo jih opisali do tu, bi morale biti tudi del vsake krščanske družine. V preteklosti, tudi ne tako daleč, so mnogi duhovni poklici našli dobro zemljo za svoj nastanek in razvoj prav v družini. Čeprav poredko, se dogaja tudi dandanes podobno. Družina, ki moli, ki

prisluhne Božji besedi, ki skuša živeti po evangeliju, ki ima življenje za dar, lahko postane tudi v naših dneh zibelka krščanskih poklicev v cerkveni službi, v posvečenem življenju, v zakonu, v dejavnosti laikov, z eno besedo, za darovanje svojega življenja iz ljubezni po Božjem načrtu.

SVETEL OBLAK

63. Ljudstvo v puščavi je spremljal oblačni steber, znamenje Božje prisotnosti, ki se je ponoči ognjeno razvnel. Oblak, ki se je postavil med egipčanski tabor, ko so sledili pobeglim Izraelcem, in izraelski *“je povzročal temo enim, drugim pa razsvetljeval noč”* (2Mz 14,20). Oblak je zaobjemal kraj Božjega razodetja: goro in shodni šotor. Oblak je vodil Božje ljudstvo po puščavi: *”Kadar koli se je oblak vzdignil iznad prebivališča, so se Izraelovi sinovi odpravili, dokler so bili na potovanju. Če pa se oblak ni vzdignil, se niso odpravili do dne, ko se je vzdignil. Kajti Gospodov oblak je bil podnevi na prebivališču, ponoči pa je bil ogenj v njem pred očmi vse Izraelove hiše, dokler so bili na potovanju“* (2Mz 40,36-38). Oblak je bil tudi obramba, kakor zatrjuje psalm 105, ko spominja na izkušnjo izhoda: *“Razrgnil je oblak, da bi bi jih varoval in ognje, da bi jim razsvetljeval noč”* (Ps 105,39).

Oblak na poti
po puščavi

64. V evangelijih beremo o nekem dogodku, ki daje oblaku posebno vlogo: spremenitev na gori. Preberimo še enkrat Matejevo pripoved: *»Čez šest dni je Jezus vzel s seboj Petra, Jakoba in njegovega brata Janeza in jih peljal na visoko goro, na samo. Vpričo njih se je spremenil. Njegov obraz je zasijal kot sonce in njegova oblačila so postala bela kot luč. In glej, prikazala sta se jim Mojzes in Elija, ki sta govorila z njim. Oglasil pa se je Peter in rekel Jezusu: “Dobro je, da smo tukaj, Gospod! Če hočeš, postavim tu tri šotore; tebi enega,*

Oblak
spremenitve
na gori

Mojzesu enega in Eliju enega.” Ko je še govoril, jih je obsenčil svetel oblak, in glej, glas iz oblaka je rekel: “Ta je moj ljubljeni Sin, nad katerim imam veselje; njega poslušajte!” Ko so učenci to zaslišali, so padli na obraz in se zelo prestrašili. In Jezus je pristopil, se jih dotaknil in rekel: “Vstanite in ne bojte se!” Ko pa so povzdignili oči, niso videli nikogar razen Jezusa samega« (Mt 17, 1-18).

Svetel oblak ovije tri apostole in jih sprejme v skrivnost Boga, kakor se je že prej pripetilo Mojzesu na Sinaju ali v shodnem šotoru. Odkrijejo skrivnost, da je Jezus ljubljeni Sin, da mu je vredno prisluhni. On, namreč, odkriva Očetovo ljubezen in nam razodeva, da smo tudi mi poklicani, naj postanemo, po delovanju Svetega Duha, otroci v Njem.

Sicer pa isti Duh, podobno kot oblak, uresniči tudi učlovečenje Božjega Sina v Marijinem telesu. Angel, namreč, takole zatrdi, ko odgovarja Mariji: »Sveti Duh bo prišel nadte in moč Najvišjega te bo obsenčila. Zato bo rojeni sveti in imenovan Bižji sin« (Lk 1,35).

Obdani z meglo
ali svetlim
oblakom?

65. V tem težkem trenutku se nam zdi, da smo sredi oblaka, obdani z meglo. Ne vemo dobro, kam naj gremo in kako naj nadaljujemo pot, če sploh bomo lahko napredovali na poti in spremenili svoj obraz. Kaj pa če je ta oblak, ki nas obdaja, znamenje Božje prisotnosti? Njegove bližine in varstva? Prosimo, naj ne ostane vedno temen, a naj se v tem nelahkem času razsvetli za nas.

V dogodku vnebohoda oblak zagrne Jezusa, ki se dvigne v nebesa pred očmi apostolov (prim. Apd 1,9). A on ni izginil v oblaku, saj je z nami vse dni do konca sveta (prim. Mt 28,20). To napolnjuje tudi nas z lučjo, z upanjem in z veseljem. Kljub vsemu.

Spomin Marijinega imena
Gorica, 12. septembra 2020

+
nadškof

KAZALO

Pastirsko pismo v negotovem času	5
Puščava, izgnanstvo in povratek iz izgnanstva:	
naš čas v luči Božje besede	9
1. Puščava: čas preizkušnje	10
2. Izgnanstvo: izkušnja izgube	17
3. Povratek in težava obnove	23
“Modrostno” branje.....	27
Živa krščanska skupnost v času epidemije	37
Živeti danes kot apostolska Cerkev:	43
1. Prvenstvo Božje besede	44
2. Kateheza in uvajanje v krščanstvo.....	48
3. Evharistija, bogoslužje in molitev	52
4. Dobrodelnost.....	57
5. Službe	61
Svetel oblak	67

**NEKAJ NAPOTKOV SKUPNOSTIM,
NA PODLAGI PASTIRSKEGA PISMA
“SVETEL OBLAK”**

1. »Modrostna« preučitev obdobja *lockdown-a* in ponovni zagon danes, z izhodiščem v izkušnji Božjega ljudstva (puščava, izgnanstvo, povratek). Na poseben način naj to storijo župnijski pastoralni sveti ali sveti pastoralnih enot, do konca novembra (št. 21-25).
2. Posodobiti ali ponovno napisati »Dela skupnosti« ter jih uresničiti do Velike noči. Naj bodo poudarjene nekatere bistvene sestavine Cerkve(Božja beseda, kateheza, bogoslužje, dobrodelnost, službe). Vse v luči napotkov za današnji čas in z nujnim sprejetjem majhnih, a konkretnih korakov (št. 35).
3. Tri formativna srečanja za člane pastoralnih svetov na temo kateheze, bogoslužja in dobrodelnosti (št. 35).
4. Nadaljevanje pastirskega obiska v obliki »vsakdanjosti« (št. 34).
5. Nadaljevanje izkušnje skupin Božje besede (št. 39).
6. Priprava in delitev »Koledarja Božje besede« (št. 39).
7. Usposabljanje za uporabo socialnega omrežja (št. 37).
8. Spremljanje pred in po krstu (št. 43).
9. Spremljanje katehumenov in odraslih birmancev (pšt. 44-45).
10. Pregled urnika sv. maš in njihova prilagoditev v korist vseh - vključno z odraščajočimi (št. 48-49).
11. Kateheza o maši in liturgična formacija ob priložnosti izida novega misala (št. 51-52).
12. Uporaba novega misala od prve adventne nedelje dalje (št. 50).
13. Ustanova Scrosoppi (št. 56).
14. Splošna dobrodelna pozornost (št. 57).
15. Pomoč najrevnejšim deželam (št. 58).
16. Nov zagon službe stalnega diakona (št. 60-61).
17. Pastoralna za duhovne poklice (št. 62).

Jagnjetova
nevesta